

Kedves Barátom !

Az évek hosszú sorában, beszélgetéseink alkalmával, mindig újra meg újra visszatértünk arra a kérdésre, miként lehetne oda hatni, hogy többen foglalkozzanak hazánkban komolyan a tudományokkal, nemcsak gyűjtve vagy tanítva, hanem teremtő erővel gyarapítva is azt. Elyenkor éltünk tünetek fel előttünk társadalmi viszonyaink hibái, melyek csak elvétve engedték meg, hogy tudományra termett fiatal embereink gondtalanul és egész odaadással fordíthassák idejüket tanulmányaikra és kutatásaikra. Ugyonos osztályainkat a tudományos babér még alig kecsegteti, a szegény szülők gyermeke pedig arra örül, hogy lehetőleg gyorsan le-
térjen vizsgáit mi hamarabb kenyeres adó állást keressen sokszor tudományos törekvéseinek feláldozása árán.

Mennyi igazi képesség veszett már nálunk kárba az által, hogy kellő kifejtésére nem volt módja és ideje!

Sajnos, de nekem úgy látszik, hogy sok más irányban való haladásunk dacára, éppen ebben az irányban nem haladunk; szegény-
ségünk tudományos erők dolgában mindinkább érezhető lesz, s a mikor tudományosságunk egy-egy régi törzse kidől, alig-alig látunk új hajtást, mely hivatva volna a megüresedett helyet méltóan be-
tölteni.

Nagyméltóságú Baró Eötvös Loránd úrnak
Budapest.

Morditsunk hát valamit a dolgon.

Te, mint örömmel hallom, a tanárképzés ügyének gondozását vállald, tad magadra; adjon Isten sikert e vállalkozásodhoz. De valamit én is akarok tenni.

Elöttem az angol fellow-k eszménye lebeg, szeretném, hogy a mi főiskoláink körében is volnának tanároknak és tanulóknak egyaránt olyan társai, a kik vizsgáik befejezése s diplomájuk elnyerése után nem válnának el olyan könnyen, mint az utas megszerzett utlevelével, az alma mater tudományos légkörétől, hanem tudományukkal szabadon foglalkozva, abban erősödnének mindaddig, a míg egyéniségükhöz és képességükhöz valóban megfelelő tudományos vizsgálattételre hivatva lesznek.

Elhatároztam azért, hogy a jövő szeptember 1-jétől kezdve három olyan fiatal tudósunk, ki főiskolai tanulmányait befejezte s már diploma-t nyert, egyenként évi 2000 forint fogadjak adni, mindaddig, míg egész odaadással tudományukkal foglalkoznak s más végleges alkalmazást nem vállalnak. Arra kérek, légy szíves ez intézményemnek célját s annak véglegesítésére nézve szíveskedj szabályokat alant megnevezendő barátaimmal együtt pontosabban formulálni; addig is aronban, míg ez megtörténhetik, irányadásul a következőket állapítom meg:

1. Kedves barátaimat, Entz Gézát, Flógyes Endrét, Gu-rányi Lajost, König Gyulát, Krenner Górszef Sándort, Margó Fivadart, Szily Kálmánt, Thaw Károlyt, Wartha Vinczét és Péged fölkérek, hogy az ide vázó teendőket velem együtt végezzétek. Egy testületet fogjak alkotni, mely a jövőben magas kiegészítheti.

Írt, a kit mi vagy majdani utódaink arra alkalmasnak találunk, a tudományos törekvésben társunknak fogadjuk s neki mindaddig, míg arra érdemes, adományból 2000 forint bocsátunk rendelkezésre.

2. Társunknak semmi olyan teendőre vállalkozni nem szabad, mely őt tudományos fejlődésében akadályozhatná; kívánatosnak tartom azonban, hogy az egyetem a műegyetem vagy a tanárképzés teendői körül olyan működés fejtsen ki, mely őt a jövőben rendszeres tanításra is előkészítse.

3. Testületünknek oda kell hatni, hogy társaink főiskoláink tudományos intézeteit és laboratóriumait tudományos kutatásokra felhasználhassák.

4. Az évi díj testületünk tudásával és bejegyzésével külföldön esz. költendő tanulmányokra is felhasználható.

5. Az itt megalapított három állásra vonatkozólag kívánságom az, hogy azokból egyet a physika-mathematika tudománykörének művelője, kétőt pedig zoológus, botanikus, mineralógus vagy geológus nyerjen el.

Különösen kívánatosnak tartom azt, hogy ez intézkedésem már ez év szeptember 1-jén lépjen életbe, mert akkor nyitván meg a tanárképzésre hivatott új collegium, abban tudományos segédkezésre éppen a természettudományok körében valószínűleg sürükség lesz. Elövendő társaink ott a tanárképzés ügyének is bizonyára jó szolgálattal fognak tehetni.

Fent körvonalazott intézményem célja a tudós képzése a legprosa-ban függ össze a tanárképzéssel, s azért ugyanez alkalommal ez utóbbinak előmozdításához is hozzá akarok járulni.

Rendelésedre bocsátok 5000 forint, azal a rendelkezéssel, hogy abból az alakulóban lévő b. Eötvös László-collegium könyvtárának alapja épüljön fel. Válaszd ki, hováértők meghallgatásával a belé illesztendő könyveket úgy, hogy azok között a szakos érte tanulmányokra sürükségeseknél kívül legyenek olyanok is, melyek bármely szak tanulójának kedves és művelő olvasmányul szolgálhatnak, mert kell, hogy a tanár tudós, de művelt is legyen.

Véget vetek ezzel a beszélgetésnek, de ne vessünk véget a
cselekvésnek.

Maradok régi barátod

Budapest, 1895. július 6. a.

Lemsey Andor